

Joka VII.

(részletek)

Fény derül a tényálladékra

Aznap kora reggel mindenki gyűjtögetni indult. Csak a lassan erőre kapott, de lépegetésre még mindig képtelen őzike, meg az elbukott szökési kísérletei miatt jobban elzárt – lábadozó – nyúl jelentett kivételt. Mamó Koma orrát segítségül hívva gombászni indult, ami az előző napi záporok nyomán ismét bőséges mennyiséggel kecsegtetett. Nyica az erdei tisztásokat járta, hogy a tönkölybúzaszárak közül megfelelőt válogasson. Flaré öregujnyi vagy annál nem sokkal vastagabb, hullott faágakat keresett. Nem volt egyszerű dolga, mert sem a korhadásnak indult, sem a girbegurba vagy göcsörtös ágak nem jöhettek szóba. Olyanok kellettek, amik hosszabb egyenes résszel várják felszedésüket.

Janó is gombáért ment egy hosszú bottal, melynek végére felszerelt egy – a szerszámai közül kiemelt – recézett vaslapot. Mamó említette, hogy kislánykorában volt valaki a csapatukban, aki a nagyméretű farontó gombákat sapkákká faragta. Az ilyenek jó magasan élősöknek a fatörzseken, ezért kell hozzá az alkalmi szerszám. Janó emlékezett rá, hol látott ilyeneket. A kíváncsiság hajtotta: úgy gondolta, ha másnak sikerült, hátha ő is boldogul vele. Mirkó megint a csermelyhez vonult, de jóval lentebbre, ahol már széles patakocska lesz belőle. Vítte a hatalmas füles kosarát, hogy halakat gyűjtsön. Azt remélte, hogy most eredményesebb lesz, mint elsőre.

Mind diadalittasan tértek vissza, szép sikerrel jártak. Leginkább Mirkó örült, most két nagyobb halat adhatott át Nyicának sütésre.

Azután nekiültek. Janó kibontotta a Flaré által hazatalicskázott nagy halom összekötött ágat. Válogatni igyekezett közülük, de nem talált kivetni valót.

– Ügyes voltál, kislányom – ölelte magához Flarét. – Megértetted, hogy mire van szükség.

– És én? – méltatlankodott Mirkó.

– Te még ügyesebb – nevette el magát Janó – mert neked meg sem mondtam, hogy mekkora halakat hozzád, mégis kitaláltad. – De a legügyesebb mégsem te voltál – folytatta –, hanem Koma. Nem voltál itt, nem láttad – tette magyarázón hozzá –, ő hozta haza Mamó egyik teli kosarát a fogai közt tartva a fülét.

– Bizony – kapcsolódott a beszélgetésbe Mamó –, méghozzá a nehezebbet! De mégsem ő érdemli a legnagyobb dicséretet... Elfelejtitek tán, hogy Nyica munkáira mondták a nagyfáskai népek, hogy azok a legszebbek. Pedig, ahogy apátok lefestette, az inkább város már, mint falu, ott jobban értik ezeket a dolgokat.

– Tényleg, apa! Meséld el még egyszer! – kérlelte a két gyerek.

– De hiszen már kétszer is elmondattatok velem...

Végül azonban nem tudott ellenállni, és újra belekezdett. Sokszor megállították, kíváncsiskodtak: volt-e ott más cégér is? És egyáltalán mire való? Milyen magas egy emeletes ház? Hogy nem esnek le onnan fentről az emberek? Milyen boltokat látott még? Hogyan öltöznek ott az emberek? Minek pék nekik, nem tudnak otthon sütni? Hogy nem tévednek el, ha annyi az utca? Kutyát látott-e? Nagyobb volt, mint Koma? Hogyan, pontosan milyen szavakkal dicsérte a pékné meg a két menyecske Nyica ügyességét? (Ezt persze Mamó firtatta.) Borba Bálint ki-
nézetét, de még a lovaiét is el kellett mesélnie...

– Közben azért a kezetek is járjon! – figyelmeztette a többieket, de amikor felnézett, látta már, hogy fölöslegesen.

Mamó megtisztította és apróra szelte a gombákat, s szétterítette. Amikor tele volt már egy-egy falap, kitette a napra száradni. Szárítva ugyanis ezek a fajták jól eltarthatók – magyarázta. Nyica a dicséretektől fellelkesülten válogatta szét a vastagabb szárazakat, hogy ő is a nap-sugarakkal száríttassa. Közben fél szemmel Flarét is figyelte, aki egy megkezdett kosár készítését folytatta. Amikor látta, hogy segítség kell, odalépett a kislányhoz, s a kezeit megfogva segítette, s mosolyogva vezette a mozdulatát. Amikor szépen haladt, meg-megsimogatta, majd folytatta a válogatást.

Mirkó a nővére által hazatalicskázott faágak egyenes részeit kezdte volna lefűrészelni, de az apja rászólt.

– Fölösleges munka! A fejszével nekem csak egy-egy csapás. Mindjárt neki is állok. Utána segíthetnél. Adok majd egy hántolóvasat, hogy lehúzd róluk a kérget. De nagyon vigyáznod kell, mert roppant éles! Nem is tudom, hogy rád bízhatom-e... Azt hiszem, ez nem volt túl jó ötlet.

Látva a fiú elkeseredését, Mamó szólalt meg.

– Azt ugye, tudod, hogy a muzsikus cigányok, már a pólyában a fiúk kezébe adják a hegedűvonót? Hagy szokja! Aztán meg kap picit hegedűt is, ha már nagyobbacska... Fát faragni csak fát faragva lehet megtanulni. Mikor kezdje el? Persze, hogy fűrészelné, hiszen csak azt az egy szerszámot engedted meg, hogy a kezébe vegye. Ha kalapácsot adtál volna, mindenbe szöveget verne. De hát kis fűrész van, azt kapott...

Janó igazat adott neki.

– Látod, Mirkó Nyicát, milyen szépen tanítja Flarét? Vezeti a kezét. Mi is így csináljuk, jó? Három-négyet együtt hántolunk le, aztán egyet megpróbálsz egyedül, de nagyon óvatosan... mellettem. A többit meg mégiscsak fűrészeld fel. Akkor lenne időm, s megpróbálkoznék a fapoharakkal... Aztán majd legközelebb, ha teknőzők, azokat a szerszámokat is megmutatom, kipróbálhatod. Jó lesz így? Azt azonban meg kell ígérned, hogy nélkülem, ha egyedül vagy – még ha hozzáférnél is – nem nyúlsz más szerszámhoz, mint amit megengedek.

Miután Mirkó megígérte, úgy lett minden, ahogy Janó elmondta.

Napok teltek el, szaporodtak Nyica szakajtoi. Janó cérnázóorsóiból is csaknem mind elkészült, a fapoharakkal azonban lassan haladt. Akárhogy faragta, nem lettek szépek, s az egyik darab nem hasonlított a másikra. Többféle módon is próbálkozott, de elégedetlen volt az eredménnyel. Kitalált viszont valami újat. Egy olyan, asztalra való fűszertartót, aminek elfordítható teteje van. Egyetlen mozdulattal, szempillanat alatt könnyen nyitható és zárható, anélkül, hogy csekélyke só vagy bors kiszóródna belőle. Mivel Nagyfáskára nem készült még el minden, úgy döntött, hogy Bötönyén próbálkozik újra vásárlókra lelteni. Vitte magával a különféle fapoharakat, készített néhány nagyobbacska is, amiknek fület is faragott az oldalára. Berakott a talicskába néhány fűszertartót is – hátha lesz keletje. Egyébként a maradék kosarakat, kánál- és tányérféléket készítette útra. Mamó ötletét elfogadva, vitt magával a szárított gombából is. Kíváncsi volt, lesz-e rá vevő.

Most eleve a felvégi, tehetősebb falurészre tolta a talicskát, s örömmel látta, hogy az útszéli keresztnél egy már nagyon kókadt mellett két – kisebb, viszonylag friss virágcsokor is hever. Melengette lelkét a látvány, nézte-nézte, mielőtt tovább indult, s hatalmasat dobbant a szíve. „Hol a legnagyobb a szükség, legközelebb a segítség” – villant eszébe egy rég olvasott veretes mondat. Amikor ugyanis észrevette a rombusz alakú lándzsavéget – amivel annak idején a megváltó testét felsebző fegyverre kívánt emlékeztetni –, megoldásra lelt. Ha három ilyen újabb rombuszt leszerelne az ismeretlen vadászó felszedett és elrejtett vadcsapdájáról, azokból remek szerszámot csavározhatna egybe. Azokat

megélezve sajátos fúrója lenne, ami egyenletes vastagságúvá tehetné a fapoharakat.

Nagyszerű kedve kerekedett, ami csak fokozódott. Az egyetlen nagyteknőt, amit magával vitt, egy csaknem teli zsák kukoricadarára tudta cserélni. Már a puliszka ízét is érezte a szájában, amit Mamó fog készíteni belőle. Még javában ezen ábrándozott, amikor hozzálépett egy öregebb parasztember, és sorra kézbe vette, megvizsgálta valamennyi fűszertartóját. Elmesélte, hogy a menyének közeleg a születése napja, őt lepné meg valamelyikkel, ha meg tudnának alkudni rá.

Janó nem nagyon tudta, hogy mire taksálja újfajta portékáját, hiszen még sohasem adott el belőlük. Így aztán azt találta mondani, mondja meg az öreg, mennyit adna érte.

– Nagyon ügyes munkák ezek. Az lenne a jó, ha valahogy bele tudna karcolni valami virágmintát, netán néhány szotyolavirágot, mert akkor lenne igazán szép... Vagy még inkább egy-két margitvirágot, mert mivel az ő neve is az: Margit. Akkor tudná, hogy egyenest neki készült. Akkor biztos jobban örülne neki. Ha valahogy rátennéd a virágokat, adnék érte néhány rakat nőruhát. A feleségemé volt. Amióta meghalt, csak a helyet foglalja a padláson. Nem csaplak be, öregasszonyra valók, és bizony lehet, hogy már a moly is megjárta. De biztos maradt benne olyan, amivel lehet még mit kezdeni, már ha van a csapatodban idős nő is néhány.

Janó gondolatai megint előreszaladtak... Végül is nem nagy munka neki néhány virágminta, szerszámai is vele vannak... Ha nem is lenne a ruhák között Mamóra illő, vagy olyan, amiből Nyica varázsolhat valamit, arra mindenképpen jó lesz, hogy próbát tegyenek. Ha semmi másra nem, rongyszőnyeget készíteni csak jók lehetnek.

Hazakísérte az öreget, aki leültette a verandán, és mellé telepedett.

– Tudod, ez a menyem nagyon szépen törődik velem, ha a lányom lenne, se tehetné szebben – mondta, aztán csendben ámuldozott azon, ahogy késvonásról késvonásra gyönyörű kis margaréta és napraforgó alakult ki a fedél egyik és a másik oldalán.

Három zsák ruha került végül a talicskára a darás mellé. Úgy kellett rákötözni őket. Még a talicska szarvaira is jutott egy. Janó szinte ki se látszott mögüle. Ahogy tolt, ő maga is kevésbé tudott az útra ügyelni, így csak későn vette észre, hogy egy egyenruhafélébe öltözött férfi közeledik felé.

– A törvény nevében felszólítom, hogy azonnal álljon meg! – mondta, s ő lepődött meg leginkább, hogy Janó azonnal megállt.

– Ha nem tévedek, maga a Joka! – állította, de kérdésnek is hatott.

– Akár az is lehetek – felelte Janó.

– Hát ez meg miféle válasz?!

– Őszinte... A lehető legőszintébb – tolt hátra kalapját, s vakarta meg Janó tanácstalanul a feje búbját.

– Gondolom, fogalma sincs, hogy ki vagyok?

– Valaki, aki a törvényt védi ellenem. És, aki, mivel cigány vagyok, már el is ítél magában... Tévednék?

– Ami azt illeti, valóban nem szeretem a cigányokat. Csak a gondot növelik, mindig rosszban sántikálnak. Volt velük bajom bőven. Hanem magáról csupa jót hallottam... Láttam a keresztet, amit állított, azt mondják, még a keddhelyieknek sincs olyan. Az írrok is nagyon dicsérte. Derék cselekménye volt, hogy megtalálta és hazahozta Lacikát. Ezzel azonban bizonyos értelemben le is bukott, hogy valahol az erdőben él. Erre pedig nem kért és nem kapott engedélyt. Hatósági erdőkerülő vagyok. A főerdőkerülő! Pontosan tudom, hogy nincs engedélye. Hivatalos nyomozást folytattam a kereszt miatt is. Valaki feljelentette (nem fedhetem fel az illető személyét). Azt állította, hogy a fát, amiből a keresztet ácsolta, engedély nélkül vágta ki az erdőben. Több kikérdezett tanú azonban igen dicsérőleg szólt magáról, mely szerint – vette elő a noteszét, hogy felolvassa – „Rendes ember az.” „Jórava-

ló, istenfélő ember.” „Az a néember is jobban tenné, ha...” Bocsánat ezt már a feljelentőjéről mondták... Végül megállapítást nyert, hogy még dicséretet is érdemelne, mert mivel egy bármikori kidőléssel fenyegető, közveszélyt hordozó fát vágott ki. Ez a fa pedig – nézett megint a jegyzeteibe – néhai öreg Sárközi jelenleg gazdátlan, körülkerítetlen birtokán állt. Később aztán irodámban ismét megjelent az a bizonyos meg nem nevezett néember is, hogy visszavonja feljelentését, mivel többen is megütlegetéssel fenyegették, ha ezt nem tenné meg. Mintha azt lehetne, ha már beindította a gépezetet! Az írnök úr erősen rám parancsolt, hogy meg se kíséreljem zaklatni ott az erdő mélyén. Igyekeztem betartani. Most azonban már nem tehetem, mert mivelhogy tudomásomra jutott a tényállás: valaki csapdákkal orozgat az erdőben. Ez kimeríti az orvvadászat törvényi állandékát. Súlyos törvényszegés, bebörtönzéssel büntetendő... Maga az első számú gyanúsított! Feltehető, hogy csapdákkal fogdossák az uradalmi erdő vadjait, s azokat fogyasztják eledeül. Nem kerestem az erdőben, noha megtehettem volna. Tudtam, hogy előbb-utóbb újra feltűnik Bötönyén, és igazam lett. Jobban teszi, ha szépen bevall mindent, különben intézkednem kell, hogy őrizetbe vegyék. Higgye el, vannak módszereik, hogy kitudják az igazságot ott az őrszobán... És ne is próbálkozzon szökéssel! Semmi értelme nem lenne. Lacikát kifaggattam, nagyjából tudom, merre kell keresnem. Kérem, kövessen!

– Szerintem – válaszolta megfontoltan Janó – itt is tisztázhatom magam. Hosszú hetek óta nincs vadcsapda az erdőben. Ha bizonyosan tudja, hogy voltak ilyenek, csak egyféleképp értesülhetett róla. Ha ugyanis az a csapdás ember oly bolond lett volna, hogy megjelenik önnél a felszedett vasaiért, most nem engem gyanúsítana. Hogy eddig várt a felbukkanásomra, s nem fésültette át értem az erdőt, az meg azt mutatja, hogy erős kétségei vannak. Bizonytalan abban, én voltam-e, mi voltunk-e a bűnösök... Ne tekintse csalafinta hízelgésnek: úgy hiszem, ön rendkívül tisztességes ember. Sokszor megéltem már, hogy minden kétely nélkül bűnösnek jelentettek ki minket, cigányokat. Úgy üldöztek el több helyről is minket, hogy meg sem hallgattak. Védelmünkre nem szólhattunk egy szót sem, vagy addig kínozták egy szerencsétlen társunk, amíg mások bűnét is magáénak vallotta, csakhogy véget vessen a szenvedésinek. Rossz hírünk egy része ilyenekből fakad. Én viszont itt és most képes vagyok eloszlatni kétségeit.

Janó nagy nehezen előhalászott egy fakanalat a ruhás zsákok alól. Az erdőkerülő, ijedten hátralépett, de amikor meglátta, hogy nem valami kés, tőr vagy fejsze került elő, kíváncsian nézett. Nem sokáig kellett várnia, mert ez a valóban fura, s különösen szép beszédű cigány betűket kezdett írni az út porába. Valóban tud írni, ahogy mondták – állapította meg magában – én meg semmi pénzért el nem hittem volna. Igaz, éppen ez ütött szöveget a fejembe, pont ez bizonytalanított el. Ha nem a cigány, akkor ki, és miért írhatta azokat a cédulákat a csapóvasakról, amiket az erdőben a két fatörzsön talált.

Most pedig szó szerint ugyanaz a szöveg vált olvashatóvá a lába előtt is. Ez a tény, valamint a betűk sajátos cifrázata igazolja, hogy egyazon kéz írt az erdőben és itt is.

– Maga írta a cédulákat! – állapította meg. – Csak az nem fér a fejembe, hogy mi célja volt vele. Sejtésem ugyan van, de a tényálladékot, a gyanúsított szájából kell kitudni, hogy azt hivatalos jegyzőkönyvbe foglalhassam. Menjünk vissza, Béla bácsihoz, mert hatósági tanú is szükségeltetik!

Így aztán visszamentek, és Janó töviről hegyire elbeszélte mindent. Elmondta, hogyan és hányféle csapdát szedett fel. Miként tanította meg a gyerekeit a csapdák felfedezésére, s hogy a feliratokkal akarta elkerülni, hogy a csapdás ember újabb csapdáival folytassa azt az aljasságot.

– A vadász – mondta magyarázatul, hogy miért tekinti ezt aljasságnak – egyetlen lövéssel igyekszik elintézi a zsákmányszerzést. Ha

ügyetlenebb – mivel a vadászbecsület úgy kívánja – egy második lövés-sel vagy kegyelemdöféssel szabadítja meg szenvedéseitől a megsebzett vadat. A csapdába esett állat viszont a kínok kínjait kénytelen kiállni, akár napokon át, amíg vagy kiszerved magában, vagy megérkezik a gyilkosa. Ilyet tisztességes ember végképp nem tehet... A feliratok azért is kellettek, hogy az a gazember ne az erdőben keresse, ki tette ezt vele. Nagyon nem lett volna jó, ha rajtam és gyerekeimen áll bosszút. Úgy gondoltam, magához csak nem megy számon kérni a dolgot, azért írtam ki, hogy magánál keresse az elvesztett eszközeit. Amikor azt láttam, hogy eltűntek a cédulák, azt hittem, hogy vagy a szél ragadta el őket, vagy az illető tépte le dühében.

Mindent rendre elbeszélte, és látta, hogy mindkét hallgatója milyen tisztelettel néz rá. Búcsúzkodás közben Béla bácsi egy tömb lekvárt is kerített neki. „A gyerekeinek” – mondta, miközben becsomagolta.

Az erdőkerülő is hosszan rázta a kezét.

– A bűnjeleket azonban le kell foglalnom, azt be kell szolgáltatnia, hozza be a héten a hivatalomba!

Janó mást gondolt ki. Hirtelen ötlettől vezérelve meghívta az erdőkerülőt, jöjjön másnap ő a csapóvasakért. Reggel elébe megy ahhoz a helyhez, ahol a cédulákat kitette. Ott ül majd, és várja.

Ebben meg is állapodtak.

Engedély

Mindenki izgatottan készült az erdőkerülő látogatására. Mamó már előző délután felpróbálta az összes ruhát, amit – a Janó által hazavitt zsákokból – Nyica odanyújtott neki. Éppúgy illegett-billegett, mint másfél hete Flaré, amikor az írnok lányának kinőtt ruháit mutogatta magán. Őt azonban még inkább éltették, nevettek, még jobban örültek látványának a szokatlan öltözetekben. Rá is játszott a dologra, szándékoltnan igyekezett pont úgy móriskálni, kelletni magát, ahogy akkor a kislánytól látta. Őszintén kacagott saját magán, Janót azonban nem tudta felülmúlni, aki szintén mulatságszámba ment. Térdét csapkodta a nagy nevetésben, s még könnyei is kigurultak a szeme sarkából. Nem győzte elmaszatolni, időnként füttyögetett.

Nem véletlenül mondják, hogy megöregülve, második gyermekkorát kezdi meg az ember – állapította meg magában, de máris újabb gondolat kergette el ezt. Íme, egy asszony, aki pár hónapja még halni készült – nézte páratelt szemmel az önfeledt Mamót.

Nyica három kupacba válogatta a zsákok tartalmát. A hordásra felkínáltakon kívül egy kupacba rakta azokat a ruhadarabokat, amiket úgy ítélte meg, hogy valamire csak jók lesznek még, a nagyobb halomba pedig azokat, amelyek szőnyegcsikként vagy tépésként fogják végezni.

Mamó végül – Nyica mérgesen összevont szemöldöke, tiltakozó tekintete ellenére mindössze néhány darabot választott ki. Egypár szoknyát, két-három egyszerűbb inget, egy pruszlikot, pár fejkendőt és egy nagyobb, meleg, vállra teríthetőt. A többi, felpróbálásukat követően mind a kisebb rakás tetejére helyezte.

– Jól mondta az öregapám – adta magyarázatul. – Sokszor mondotta: öt dologtól óvja meg a cigányt a Jóisten: cifra ruhától, páváskodó szerelemtől, fölös holmiktól, tartós éhezéstől s a folyamatos jóllakástól. Ezek mind-mind vészbe rántják, rontásba viszik a cigányembert. Ehhez tartom magam – zárta le a vitát.

Nyica gyorsan kosarakba rakta, s vitte a csermelyhez kimosni, amit kiválasztott, hogy reggelre megszáráíthassa. Mamó maga akart menni, de ő nem engedte.

Reggel aztán Mamó a ruhaszáritó-kötélről öltözködött. Flaré is a legszébbnek tartott új szerzeményébe, egy világoskék, apró mintás, fodros kis ruhácskába bújt. A haját – ahogy Nyica tanította – két irányba fonta, és szépen felpántlikázta. Mirkó is kereste a helyét.

– Nem biztos, hogy jó ötlet volt magunkra hozni ezt az embert – aggodalmaskodott Mamó. – Nem jól is elsülhet... Az ő fájukban lakunk, abból van a kunyhó. Az ő fájukon ülünk, alszunk, minden bútorfélénk abból van. Az erdőjükből származik a tűzünk. Majd' minden portékánk, amit élelemre cserélsz, vagy pénzzé teszel, a fájukból készül. Számon kérheti majd rajtunk.

– De hisz éppen ezért hívtam meg – felelte Janó, majd odakiáltott Nyicának. – Süthetnél punyát és csinálhatnál egy kis lecsót bő lére, hátha lenne mártogatni kedve.

Nyica bólított és máris fordult, alig lépett néhányat, visszajött s máris mutatta egyik kezében a frissen sült cigánykenyeret, másikban a vafazéknyi lecsót.

Janó ezt látva, széles mosollyal meghajolt felé, csippentett a szemével s még a kalapját is meglengette, amit épp a fejére tenni készült.

– Gyere, Komám! – szólt a kutyához. – Induljunk el, menjünk elibé! De aztán viseld jól magad, ne harapjál belé, s ne nyalogasd össze!

Amikor odaértek a távolabbi fához, Janó újra Komához fordult.

– Segítened kell. Ha ide jönne elébb, szólj hangosan, és majd érte jövök. De kérlek, tényleg ne bánts!

A kutya első szóra szépen megült a fa alatt, így Janó nyugodtan hagyta oda. Előbb átment az erdőhasadékon, majd áttört a sűrű bokroson, végül az egymásnak feszülő fatörzsek között, majd ő is leült az egyik cédulás fa lombjai alá. Bizonyos volt abban, hogy Koma mindent megértett. Okos állat – gondolta magában –, épp csak meg nem szólal. Nem is találkozott még hozzá foghatóval. Okosabb, mint egynémely ember. Nem bőrszín alapján ítél. Hogy megérzi egy szempillanatra, hogy jó-e, rossz-e, akivel összefut. Ebben a mesterségben jóval ügyesebb nálam. No, most majd meglátom – szötte tovább ezen felvetését – Koma is hasonlóan ítéli-e meg az erdőkerülőt. Én ugyanis úgy látom, hogy kissé aktakukac, körülményes, hivatali bikkfanyelven szól, de alapvetően jó szándékú ember.

Viszonylag sokat kellett várakozniuk. Abban maradtak, hogy reggel találkoznak, de hát a szegény embernek korábban van reggel. Janó azal ütötte el az időt, hogy maga elé képzelte, hogy milyen sorrendben és miképp fogja összeállítani a varrókosarat. Azt a bizonyos fonott alkalmatosságot, amit a nagyfáskai kelmeboltos asszonynak ígért bemutatni. Annyira elmerült ebben, hogy csak késve vette észre, hogy a bokrok erősen mozognak. Ameddigre feltűnt, már ki is bukkant közülük a meghívott vendég. Nem számított rá, hogy onnan érkezik, azért nem is figyelgetett arra. Ezek szerint elkerülte Komát. No, nem baj, majd kiáltok neki, hogy jöjjön – határozta el.

Előbb azonban leporolta magát, és az erdőkerülő elé sietett, hogy ilendően köszöntse.

– Meglep, hogy innen jön – mondta kalapot emelve. – Erre ugyan jóval rövidebb, de nem hittem, hogy tudja, tekintett csodálkozva az érkezőre.

– Segített egy kutya ott a másik fánál – mondta az nevetve. – Hátam mögé került és az orrával nyomott, lökött folyton ebbe az irányba.

Ekkor Koma roppant elégedett ábrázattal kilépett mögüle, s félreCAPOTT fejvel várta a dicséretet... Ketten simogatták meg egyszerre.

Janó aztán sorra megmutatta a helyeket, ahol a csapóvasakat és hurkokat találta, azt is elmondta, hogy melyik milyenféle volt.

– És zsákmányt ejtettek-e vele? Amennyiben igen, miféle, milyen súlyú? Kérem, nyilatkozzék: ha volt bennük állatetem, mi lett a sorsuk? – kérdezte-kérte egy szuszra, roppant hivatalosan az erdőszemlész.

– Ha megengedné, erre inkább majd a kunyhónál felelnék.

Bár a kérdező nem tudta, miért nem lehet erre a helyszínen vagy út közben feleletet adni, ennek ellenére beleegyezett.

– És amikor felszedte a csapdákat, nem sérült meg – fordította emberibbre a szót.

– Nagyon figyeltem. Semmi baj nem ért.

Hogyan érthet ennyire a csapdákhöz, ha – mint mondta – soha nem használt ilyet, horgadt fel a gyanú az erőkerülőben. Meg is kérdezte menten.

– Katonakoromban erdőt-hegyet jártunk, hadjáratba vonultunk, olykor előőrsben is. Hogy baj ne érjen, a különféle csapdák elkerülésére, felszedésére is kiképeztek.

Ez felkeltette a vendég figyelmét, egész úton, amíg a kunyhóig nem értek, katonaelményeiről faggatta Janót. Minden érdekelte. Merre járt katonaként, milyen fegyvereket hordott? Harcolt-e, találkozott-e ellenséggel? Milyen város az a Majland? Sokkal nagyobb-e, mint Bötönye? De legfőképpen arra a butaságra volt kíváncsi: ugye nem igaz az – amit Bözsi néne terjeszt a faluban –, hogy valami hadnagy, vagy főhadnagy volt.

Miután Janó bevallotta, hogy az bizony nem igaz, mert csak káplárságig vitte, s ha nem jön közbe, ami közbejött és befejezi az altiszti iskolát, akkor is legfeljebb, ha őrmester lett volna. Az erdőkerülő megnyugodott, hisz semmibe se tellett volna azt mondania, hogy igaz a szóbeszéd... Őszinte ember ez! De azért csak előhozakodott a másik kérdéssel, ami fúrta az oldalát. Akkor persze az sem igaz, hogy egy fenenagy kitüntetést kapott? Így aztán Janó kénytelen volt kitüntetését történetét is elbeszélni, ahogyan azt is, hogy miért szerelt le, miként ismerte meg, majd vesztette el túl korán Ticát. Olyan szép szavakkal beszélt egykori feleségéről, hogy abba még a vele együtt sétáló férfi szíve is belesajgott.

Koma viszont fölöttébb unhatta, vagy csak egy másik kötelessége jutott az eszébe. Egyet vakkantott, hogy figyeljenek rá, majd otthagya őket, előrerohant, hogy jelentse: már közelednek. Viselkedésével azt is jelezni akarta az otthoniaknak, hogy mivel ott merte hagyni Janót az idegennel, nekik sincs okuk félelemre.

Ezt persze már tudták. Mirkó – akin nem volt olyan „kényeskedő öltözet”, mint Flarén – örömmel mászott fel egyedül fára, hogy most végre csakis ő jelenthesse Mamónak, hogy mit lát, és miképp értelmezi. Nincs ellenséges hangulat a közeledők között, hisz mindketten könnyedén lépkednek, egymáson kívül másra nem figyelnek. Puska nincs a vendég vállán, mordály nem lóg az oldalán. Titokban senki nem követi őket, mert ha más nem, Koma észrevenné, s akkor mögöttük haladna, vissza-visszanyargalna és nézne. Az első látható tisztánál apa nem veszi le a kalapját, s nem vakargatja zavartan a feje búbját. Nem ad veszélyjelet. Nincs semmi baj... szerintem – hangzottak odafentről a vélemények megállapítások.

Mamó egyszer sem szólt közbe. Büszkén figyelte tanítványát. Meg is dicsérte. Mirkó továbbra is figyelt és az újabb előbukkanásnál jelentette friss észlelését is.

– Az előbb ugyanennyi hely volt, de az az erdős ember mégis távolabb, most közelebb jár apához, akkor mellette lépkedett, most kisé mögötte megy. Azt mondtad, Mamó, ez tiszteletre vall. Apa tartja szóval a férfit, aki néha-néha szól csak. Valószínűleg kérdez valamit. Apa nem tesz védekező, háritó mozdulatokat, csak fejét leszegve mesél. Valami szomorú történetet... Talán anyáról vagy nagymamáékról beszél. Koma ott hagyta őket, hazafelé rohan. Tényleg nincsen semmi baj! – ereszkedett a földre. Nagyon elégedett volt önmagával és némi csúfondárossággal nézett végig nővérén, aki az icalom helyett most inkább a szépséget választotta.

Komának és Mirkónak is igaza volt. Valóban szükségtelen lett volna félniük. Az erdőkerülő, hogy oldja a feszültséget, mint egy valódi vendég, úgy köszöntötte a jelenlevőket. Aztán így folytatta tovább.

– Te vagy, Mirkó. Ő meg itt a nővéred, Flaré (ha jól ejtem). Már sok szépet hallottam rólatok. Ön pedig nyilván a büszke nagymama – for-

dult Mamó felé, s nem sokon múlt, hogy a megszólított sírva ne fakadjon, amikor a két gyerek csaknem egyszerre vágta rá, hogy „Úgy van! Igen!”.

– Önről viszont egy árva szót se szólt – fordult Nyicához, aki a legnagyobb természetességgel nyújtotta felé (ugyan, hol tanulta?) a kezét. Az erdőkerülő – mindenki meglepetésére épp olyan természetességgel – csókot lehelt rá. Finom virágillatot érzett, majd kínosan szinte elveszett a fenyőzöld szemekben. Sokáig némán nézett Nyica után, akinek sürgős dolga támadt hirtelen a kertben.

A fejét értetlenül csóváló Janó ragadta karon és kísérte a helyre, ahonnan előásta a csapdavasakat. Amikor átadta, megkérdezte, tehetne-e további kárt a rombuszosban. Mert egy fogát már kiszedte. Az áll dárdaként a kereszt mellett. Most viszont még háromra lenne szüksége, amit pohárfúrásra használna. A hivatalos ember megengedte a további csapdacsonkítást is, és érdeklődött, miféleképp lehetne ezekkel fúrni. Janó elmagyarázta, s megmutatta hogyan képzeli.

Nézze, Joka – árulta el csodálkozását –, én egyre jobban tiszteltem magát. Nekem ez a megoldás sosem jutott volna az eszembe. De el kell ismernem, ezt a csapdaügyet is nagyon leleményesen rendezte el.

Janó, hogy eltorlaszolja a további dicséretek útját – mivel nem szeretete a túlzott méltatást – magához hívta gyermekeit.

– Most pedig választ kell adnunk arra a kérdésére is, amit az út elején nem feleltem meg. A csapóvasak két vadat is fogtak. Egy őzgidát s egy nyulat. Az őz bizonyára kivérzett volna néhány óra alatt, a nyúl szerencsével megélte volna, amíg érte jön az orvvadász... És nem! Nem ettük meg egyiket sem. A gyerekek és a nagymamájuk felgyógyította annyira mindkettőt, amint mindjárt megmutatják önnek. (Látja, még a keresztnevét sem tudom mondani...)

– Bocsásson meg, Joka! Elmulasztottam a dolgot – nyújtotta kezét. – Ferdinánd, de szólítson csak Ferdinek.

– Gyerekek, mutassátok meg Ferdi bácsinak a védenceiteket!

Kézen fogták, és magukkal vitték a vendéget. Egymás szavába vágva csacsogtak neki.

Amíg odavoltak, Mamó lépett Janóhoz. (Még mindig csaknem a föld felett járt örömeiben.) Köszönöm – suttogta a fülébe –, köszönöm, hogy te is nagymamának mondtál.

– De hisz valójában az vagy. A gyerekek neveztek ki épp az imént annak. Az igazit, egyiket sem ismerhették. Jobbat pedig elképzelni sem tudnak... Nekem meg amúgy is, anyám helyett anyám vagy.

Mamó most már tényleg nem bírta az érzelmeivel, alig bírta visszafogni magát a kunyhóig, de sikerült. Csak bent kezdett egy párnába zokogni.

Amikor az Erdőkerülő mosolyogva visszajött, Flaré még mindig fogta a kezét, az apja azonban játszani küldte. Amikor a két férfi egyedül maradt Janó megmutatta a kunyhót. (Amikor beléptek, Mamó még szipogott.). Aztán megnézték a kinti bútorokat és a játszószerkeket. A gyerekek versenyt hintáztak, hogy Ferdi bácsi mondja meg, melyikük száll a magasabbra. Janó egy számítást vett elő, amit jó előre összeállított. Mutatta, hogy mennyi fát használt el, s hogy ez mennyibe kerülhetett.

– Úgy gondolom, hogy mivel, ha elkényszerülünk, vagy kijutunk innen, a kunyhó itt marad, az a faanyag talán levonható. A játékokat bevihetjük akkor majd a faluba, s egy szabad helyre kitehetnénk. Az ottani gyerekek is bizonyára szívesen használnák. Még néhányal ki is egészíthetnénk. Így aztán esetleg a játszószerke felhasznált fa ára is levonható volna. Tüzelésre csakis letört ágakat és kidőlt, korhadásnak indult fát használtunk, meg olyan hulladékot, ami a faragásból maradt. A bútorokkal amúgy sem szaladhatunk, azok fái is maradnak. Biztos lehet találni olyan szegény családot, akiket nem zavar, ha cigányoktól vannak is. Ezekkel eleve nem számoltam. Maradt tehát mindössze az a faanyag, amiből a tányérok, teknők, fakanalak s más effélék készül-

tek. Mondja meg, hogy elfogadható-e, amennyire én taksáltam. Arra is megkérném, jelölje meg, melyik fákat használhatom, s a pénzbevételeimből – mikor mennyit kapok – lerovom, amikor tudom, de mindenképpen számon tartom, s időről időre megadom a tartozást.

Az erdőkerülő megnézte a pontosan vezetett kimutatást. Egészen meghatódott. Ezek a cigányok egyáltalán nem olyanok, amilyenek az az átok Bözsi néne állította. Tiszták, kedvesek, becsületesek... és nagyon szeretik egymást.

– Nézze, Joka! Nyugodtan feltételezhetem, hogy csak viharverte megtört törzseket, kidőlni kész, vagy korhadtan állt, féregrágtá, odvas, értéktelen fákat használt és a jövőben is csak ilyet fog felhasználni...

– De hát egészségesek voltak, s olyanok is kellene. Mit kezdenék a romlott fákkal?

– Maga csak ne törődjön azzal, hogy mit feltételezek! Jogköröm van rá, hogy azt feltételezzek, amit csak akarok! Nem jelölök ki semmit, használja a fát, csak ne éljen vissza az engedélyemmel!

A lecsós punyé nagyon ízlett a vendégnek. Bár ügyetlenül mártogatott, senki nem nevette ki. Egyetlen dolgot sajnált csak, hogy – mint megtudta – a cigány nők nem ülnek le étkezni a férfiak közé... És ráadásul aznap az igéző tekintetű fiatal cigány nő helyett épp a nagymámán volt a felszolgálás sora.

Nyúltól nyúlig

– Most aztán végképp megszökött! – pityergett Flaré. – Nyuszi... nyuszikám! – kesergett és úgy ölelte Komát, mintha el sem akarná engedni.

– Reggel csak a hült helyét találta – magyarázta Mamó.

– De hisz ez a rendje kislányom – próbálta vigasztalni az apja. Meggyógyítottátok, hát visszament az övéihez. Örült, hogy újra ép minden porcikája, s mégsem lett belőle nyúlpaprikás. Már eddig se kellett volna mindig visszarakni a helyére, amikor szökni indult.

Ez azonban a legkevésbé sem vigasztalta meg a kislányt. Úgy érezte, hogy pótolhatatlan veszteség érte, hiszen a csapdában megsérült őzikét mindannyian pátyolgatták, a nyuszi viszont csakis ő dédelgette. Mirkót se engedte hozzányúlani. Menj a gidához! – mondta. Mirkó most majd örülhet... Ez a buta tapsifüles mit nem értett meg azon, hogy mennyire szereti? Most meg Koma is kitepi magát az öleléséből és elrohan. Iszkol be az erdőbe... Mert őt még Koma se szereti – gondolta, amin aztán megint sürgős sírhatnékja támadt. Nyica magához ölelte, de most az ő simogatása sem segített. Tanácstalanul tárta szét a karját, s Mamóra nézett támogatáskérően.

Az öregasszony maga mellé hívta Flarét, és leültette. Percekig ültek egymás mellett anélkül, hogy Mamó megszólalt volna. Flaré elképzelte, hogy mit fog majd hallani, ha végre megkezdődik a beszélgetés. Biztos szóba hozza majd, hogy mennyire fontos a szabadság. Hogy milyen szörnyű az, ha mások kénye-kedvének kiszolgáltatót valaki. Biztos elmondja majd azt is – hiszen hallotta már tőle –, hogy aki rabságban tart bárkit is, az nem szerethet igazán. Meg aztán Mirkót is védelmébe veszi, hogy nem is örvendezik a kárán, sőt! Biztos azt fogja mondani, hogy nézze csak meg jobban, milyen nagy szánakozással figyel most is felé!... Miért nem szólal már meg?!

Mamó még egy ideig némán ült mellette. Egyszer aztán néhány aprót csapott a térdére, ahogy akkor szokott, amikor végéhez ért a mondandójának.

– Nos, csak ennyit akartam mondani – fordult a lányhoz –, mehetsz játszani.

– De hisz semmit se mondtál?! – csodálkozott Flaré.

– Nem volt rá szükség. Hiszen mindent tudsz már. Talán tévednék?

Flaré nemet intett a fejével, hiszen csakugyan, mindent elrendezett már magában. Eloldalogni készült, amikor Mamó utána szólt.

– Ám, ha a nyúlön túl is érdekel, amit gondolok, visszaülhetsz.
Amikor ez megtörtént így folytatta.

– Tudod, gyémántom, sokat gondolkodtam én ezen. Végül arra jutottam, hogy nemcsak egyféle szabadság létezik. Emlékszel, hogy amikor elváltunk a törzstől, hányan sajnáltak minket? Hogy most aztán elveszítjük a szabadságunk, mert már nem vonulhatunk akárhová, nem fordulhatunk bármikor, bármilyen cél felé, mint a szél. Bizony! Sokszor mindössze annyi szabadság jutott nekünk csak, hogy eldönthettük merre meneküljünk. Mégis büszkék voltunk, hisz magunk határoztunk közösen felőle. Azt mondták, amikor lemaradtunk a csapattól, hogy vagy így, vagy úgy rabokká leszünk. Mert magához köt bennünket a föld, vagy rácsok mögé juttat majd az éhség. Aztán látod, most meg visszamenni sincs már kedvünk. Hiányoznak ugyan, elmélázunk néha: merre járnak, mi sorsuk lehet? Olyan a vándorlét, mint egy sajtó emlék, pedig nemrég még az volt az életünk, az jelentette számunkra is a szabadságot. Sajnáltak minket... Pedig nem vagyunk-e most is szabadok édesapádnak köszönhetően? Talán még szabadabbak is, mint valaha. Szabadabbak, de másként. Úgy hiszem, hogy a nyuszid testesítette meg a kompániánk-beli szabadságunkat. Jöhet éhség, jöhet hideg, kergethetnek prédára leső ragadozók, de hogy így végzem-e jórészt rajtam múlik. Így gondolhatja a nyúl. Ha nem lankad a figyelmem: meglátom, meghallom a közelgő veszedelmet, olyan társak között élek, akik osztoznak vélem minden sorsban. Előbb-utóbb mindig megtalálom a módot, hogy ha keveset is, de egyek. Ha nem tetszik egy környék, bármikor odébb állok. Fürge lábaimmal, ide-oda cikázásaimmal képes vagyok lerázni a nyomomba akaszkodókat. Számon tartom a helyeket, amelyek alkalmasak a megbúváásra. Kell-e ennél nagyobb szabadság? Ezt gondolja, és senkivel se cserélné. Te meg már egy másik szabadságot kínáltál neki. Olyasfélét, amivel mi magunk is mostanában ismerkedünk. Olyan helyet eszkábáltál neki, amely megvédte esőtől, széltől, biztos lehetett benne, hogy hamarosan finom falatokat kap, bármikor is éhezik meg. Ellenségek nem juthatnak a közelébe, szeretet és békeség veszi körül... Az ő lelkében azonban az a másfajta szabadság élt. Annak engedett. Mindezt csak azért mondtam el neked, hogy megjegyezd, és soha-soha el ne kövesd ezt a hibát: előbb-utóbb a saját szabadságát veszti el az, aki másra akarja erőltetni a magáét, vagy elnyomni más szabadságát.

– Hallgass Mamóra, lányom! – mondta Janó, aki véletlenül lett fültanúja mindannak, ami elhangzott.

Az első szavak óta nem mert elmozdulni a kunyhó sarkától, nehogy megzavarja a gondolatmenetet.

– Én mondom neked, ha nagyanyád (szándékosan nyomta meg a szót így: *nagyanyád*) nem cigánynak születik, ma királyok is hallgatnák szavát, kérnék a tanácsát.

– Ugyan már, ne hízelkedj! ...Különbén is, hogyan lehetnének ilyen gondolataim, ha nem lennék cigány... meg öreg, mint az országút.

– Nem is vagy öreg... *nagyanyó!* – adott az arcára egy cuppanós puszit Flaré.

– Na, tessék! Itt van máris még egy hízelkedő.

– Ne tiltakozz, hisz valóban így van. Mintha éveket fiatalodtál volna az utóbbi időben – vette védelmébe lánya állítását Janó.

Néha csakugyan fiatalabbnak érzem magam – tűnődött el magában Mamó, de be nem vallotta volna semmi pénzért.

Hosszan nézett a két hízelkedő nyomában, ahogy elmentek tőle. Apa és lánya. Csak négy-öt lépést tesznek, amíg el nem válnak (Flaré a ruhákat szabdaló Nyicához indult, Janó pedig a szerszámaihoz), mégis erre a parányi időre, el nem engednék egymás kezét. Elérzékenyült a látványtól. Ahogyan attól is, hogy megint milyen szépre öltözött ez a lány. Mirkó – némi fiús megvető nehezteléssel – reggel azt mondta rá: „már megint cifrálkodik”. Pedig most egy egyszerű kis kötényruhát

viselt, egy vállára vart szalagrózsa volt az egyetlen díszítése. Az öccsének azonban úgy látszik ez is sok volt...

Mamó később, miközben sokféle szárított növényét porciózta és zúzogatta egy famozsárban, Mirkót is figyelte. Az ő láttán is melengető érzés fogta el. Mosolyra készítette, ahogy a fiú – ha tehetné – egyszerre három helyen is jelen lenne. Mivel azonban ilyen csodás képességgel nem ruházta fel a Teremtő, kénytelen volt az édesapja és Nyica, megőközött hol ide, hol odaszaladni. Semmiről sem akar lemaradni, minden érdekl.

– Mondd, Mamó! Hogyan tudod, hogy melyik micsoda? Így összerörve mind egyforma. A színük is teljesen olyan.

– Tedd, amit mondok! Itt van egy-egy csipet abból a tenyereimen. Morzsold meg az egyiket is másikat is, de külön kezed ujjjaival! ...Egyformát érzel?

– A jobboldali, mintha selymes lenne, a másik meg reszelős.

– Most szoríts nagyon meg! ...Még erősebben! Mit tapasztalsz?

– Az innenső nagyon visszanyom, a másikat nem is érzem...

– Szórd le! És most szimatold meg az egyik, majd a másik öregujjad! Egyforma, amit orrolsz? Ugye, hogy nem? Nohát így lehet megkülönböztetni őket... És persze, ha megnyalintanád őket (szerintem ne tedd), akkor is tudnád, hogy nem egyformák.

– És azt honnan tudod, hogy melyik, mire jó?

– Megtanultam, Mirkóm. Én a nagymamámtól, ő is a magától és az is az öreganyjától. Én is megtanítom majd Flarénak, csak legyen nagyobb, s adjon időt rá a Jóisten.

– És te semmit sem találtál ki magadtól? – hangzott kissé csalódottan.

– Dehogynem! Egy két dologra mindig maga jön rá az ember, aztán már azt is továbbtanítja. Így lesz mindig gazdagabbá az az örökség és tudás, amit továbbad. ...Emlékszel arra, amikor nemrég apád azokat a sapkákat próbálta kifaragni a farontó gombákból. Mérgező volt, mert végül mindhárom megrepedt? Nagyon öregek lehetek, ellenálltak a késnek. Annyira, hogy egyszer még az ujjába is szaladt a penge. Élénken vérezett. Amíg a magam öreges fürgeségével elsiettem és visszatértem, a pakolásra meg a szorító tépésre már alig volt szükség. Be se gyulladt utána a seb. Azt a részét a gombáknak, ami még lágy volt leszedtem, és nagyon vékony csíkokra vágtam. Kiszárítottam, eltettem. Amikor az őzikének felszakadt a sebe, pár szeletet rákötöttem. Az ő sebet is gyorsan összehúzta. Saját szememmel néztem, milyen gyorsan elállt a vérzés. Most már ezt a gombát is meg tudom majd tanítani... Pontosabban már meg is tanítottam, hiszen most már te is tudod a titkát. Ha én nem tudnám, te adod tovább. Hát így növekszik Mirkó a cigánytudomány.

A fiú lelkendezve rohant Nyicáékhoz. Janó éppen akkor fúrt lukakat egy hosszú, téglalap alakú fakeret két hosszanti oldalára. Ujjszéltével mérte ki az egyenlő távolságokat. Az utolsó két fúrást a fiára hagyta.

– Mondd, apa! Ez mire jó?

– Ezen fogja áthúzni Nyica a zsinórt vagy a zsinórokat. Egyet-e vagy többet? Csak ő tudja. Aztán a felvágott ruhaanyagot ezeken bujtatja majd át. Egyiket alulról, másikat felülről kerüli meg a csíkkal. A következő csíkot meg pont fordítva fúzi közéjük. Nagyon szorosra kell majd szorítsa, vagy lazábbra? Nem tudom magam sem. Azt gyanítom, a ruhaanyagtól függhet. Amikor kész lesz, a zsinórszálakat ügyesen le kell majd vágnia a keretről, és kettesével-hármasával összekötni. És akkor kész is a már a jó puha rongyszőnyeg. De, hogy miként lesz a végükön az a sok szép bojt, azt megint csak nem tudom. Talán jóval hosszabbak a szálak és mindkét oldalt kilógnak, de lehet, hogy csak utólag kerül rá. Még csak nem is sejtem.

– De, ha te nem tudod, Nyica honnan tudja? – értetlenkedett Mirkó.

– Megtanulta.

– De hogy tanulta, meg? Hiszen mindenki elűzte maga mellől, ha nézelődött. Bolondnak mondták, csak ide-oda küldték, senki nem állt vele szóba.

– És te szóba álltál vele? Te is futottál előle, elhitted a sok butaságot, amit mondtak róla... Én magam is kerültem. Szégyellem is magam, elhiheted. De az nem szép, ha csak másban látod meg a hibát. Mamó már a कंपनीában igyekezett vigyázni rá. Szerintem, hogy velünk jöjjön, az sem vezetőnk, az öreg Losó, hanem Mamó fejéből pattant ki.

– De Mamó múltkor azt mondta, hogy ő sem ért a rongyszőnyeghez, ő nem taníthatta meg.

– Csacsi vagy Mirkó, ha azt hiszed, hogy csak úgy tanulhat meg valamit az ember, ha megtanítják rá. Már rég eltűnt volna a föld színéről a cigányság, ha csak azt tanulja meg, amit valaki megtanít. Úgy is lehet tanulni, hogy az ember ellesi a tudást. Itt is, ott is megfigyeli azt, amiről meg akarja tudni, hogy miként csinálják. (Főleg akkor, ha szándékosan titkolóznak, mert nem akarják, hogy megtudja.) Volt, hogy egyik cigány ezt látta, a másik amazt leste el. A szétszakadt कंपनीák emberei találkoztak, látogatást tettek egymásnál, nemcsak híreket cserélték, hanem a csak részben kifigyelt tapasztalataikat is. Aztán, mint a színes képköveket a kőpadlóra, szépen összeillesztették mindazt, amit megtudtak. Lassan összeállt a kép, kipróbálható volt a tudás, s ha működött: az apák tovább adták a gyermekeiknek... A rongyszőnyegezés nem ilyen nagy titok, látod, én is mennyit tudok róla pedig soha sem próbáltam. Nyica úgy is megtanulhatta, hogy csak látta és megjegyezte az elkészítés lépéseit. Lehet, hogy egyik asszonytól az egyik, a sokadiktól a sokadik részét. Lehet úgy is tanulni, hogy kezdedbe veszed azt a dolgot, amit készítenél, és jól megnézed. Ha lehet és kell, szétszeded apró darabokra s így tanulod meg a nyitját, miként készíthették. Nyicának sem eshetett nehezére a szőnyegszővést így kitanulni. Minden cigány a maga mestere. Kitalálhatsz te is valami újat az elejétől végéig. Most én is így kínlódom már hetek óta azon, hogyan tudnám összeállítani a sokrekeszes varrodobozt kosárfonással. Azt még mindig nem tudom, hogyan kell, de már nyolc módját is megtanultam, miként nem lehet. ...De hisz te is tanulsz folyamatosan. Mamó mesélte, hogy milyen hibátlanul állapítottál meg mindent a figyelőfáról... Biztos más tudományt is könnyen megtanulnál. Ezért is szerettem volna már rég leválni a कंपनीáról, hogy letelepedjünk és Flaréval iskolában okosodjatok. Mindig azzal büszkélkedtek a mi öregjeink, hogy aki sokat jár-ke, az sokat lát és sokat okosodik, ami igaz is. Személyesen azonban mégsem járhat meg minden utat, és a legtöbb tudás menet közben nem szerezhető meg.

Mirkó rettentően boldog volt. Kivételes szerencséjének érezte, hogy a világ két legokosabb emberével élhet együtt. Épp kérdezni készült, hogy mi is az az iskola, gyors egymásutánban két váratlanság is közbelépett. Először Flaré rohant oda, s levegőt kapkodva újságolta: Nyica pénzt talált az egyik ruhazsebben.

Gyorsan odamentek, pedig a pénz aligha tud elszaladni. Még Mamó is odasietett a csodát látni.

– Nyica Janó tenyerébe tette a három fényes érmét, és mutatta az ollójával elvágott zsebet is, hogy abban lelte.

– Lehet, hogy az ollót is újraélezheted, apa – jelentette ki Flaré.

Janó látta is már, melyik érme volt az, amin megakadt az olló. Csak így, hogy szándékosan kereste a nyomot, vehette észre azt a leheletnyi benyomódást. Szemügyre vette az ollót is. Azon nem észlelt nagyobb hibát, mint amit alapos fenéssel ki ne javíthatna. Átadta az pénz Mamónak, aki megnézte, majd visszaadta.

– Tudod, hogy az írást nem ismerem. Csak azt mondhatom, hogy ilyen pénz még nem járt a kezemben. Sokat érhet?

– Méretre sem túl nagyok, és a rávert számok is arra vallanak, hogy valami váltópénz lehet. A két kisebbik mindenképpen az. A nagyobb,

lehet, hogy többet ér. Nem arany, nem ezüst, igaz: nem is réz... A felirat olyan nyelvű, amit én se értek... De mindegy is mennyit ér, mert vissza kell vinnünk. Aki adta – Béla bácsi – csak a ruhákat szánta nekünk, a pénzről nem tudott. Így az mindenképp az övé.

– Muszáj mindet visszaadnunk? Legalább a legkisebbet megtarthatnánk. Olyan szép! – nézegette vágyakozva Mirkó a három fémkorongot.

– Vissza kell adnunk. Különben is mit kezdenél vele? Nem itteni pénz.

Mirkóban azonban most is benn maradt a válasz, mert hirtelen Koma is közéjük toppant, szájában egy izgó-mozgó, rángatózó nyúllal. Egyenest Flaré elé hozta, s megvárta, míg a kislány erősen megfogja a nyakon fogott szökevényt. Amikor ez megtörtént, óvatosan szétnyitotta az álkapcsát, és kiengedte terhét. Általános lelkesedés fogadta. Kutyát még ennyire tán sehol se ünnepeltek.

– Nehéz lehetett ám így hozni, hogy életben tartsa – értékelte Janó a teljesítményét – rugdalózatott derekasan a nyuszi, és még csak fel sem verezte a fogaival szökevényünk nyakát – álmélkodott, mert elképzelni sem tudta, hogy ezt mint vihette végbe.

– Annyira megsajnál, hogy sírtam érte reggel, hogy utánament és visszahozta. És én még azt hittem, hogy azért szaladt el, mert már elege volt a pityergésemből. Köszönöm, Koma!

Próbálta megnyugtatni a még mindig remegő nyuszit. Majd valami gyanús lett neki. Magasra emelte, s megforgatta, majd elnevette magát.

– De hisz ez nem is a mi nyuszinck. Nézzétek, nincs is rajta sebhely!

És csakugyan nem volt. Koma fel is háborodott rajta, hogy azt a nyulat, amiért ő annyit küszködött, hogy megfogja, és épen hazahozza, csak úgy egyszerűen elengedik. Ám hamar helyre állt a lelki békéje, amikor Flaré szeretettel összeviszsa ölelgette, és fenséges ízű falatokat tett elé.

Szentandrásy István tanulmány rajza

